FOLKTINGET

Riksdagens kulturutskott

SiV@eduskunta.fi

Ärende: B 20/2025 rd Regeringens berättelse om tillämpningen av språklagstiftningen 2025

Hänvisning: Riksdagens kulturutskotts begäran att höras som sakkunnig och lämna ett skriftligt yttrande torsdag 26.2.2026 kl. 12.00

SAKKUNNIGYTTRANDE

Svenska Finlands folkting (Folktinget) tackar för begäran om att lämna ett skriftligt sakkunnigyttrande till riksdagens kulturutskott om regeringens berättelse om tillämpningen av språklagstiftningen 2025. Folktinget är en lagstadgad organisation (lag om Svenska Finlands folkting 1331/2003) som bevakar och främjar Finlands svenskspråkiga befolknings språkliga och kulturella rättigheter. I detta sakkunnigyttrande tar Folktinget ställning till aspekter i språkberättelsen som berör den svenskspråkiga befolkningens språkliga och kulturella rättigheter inom bildningsområdet.

Folktingets utlåtande

Enligt förordningen om verkställigheten av språklagstiftningen ska språkberättelsen behandla tillämpningen av språklagstiftningen, hur de språkliga rättigheterna har tillgodosetts, språkförhållandena i landet och finskans och svenskans utveckling. Språkliga rättigheter hör till de grundläggande rättigheterna och att tillgodose dem är en förutsättning för att andra rättigheter kan förverkligas.

Folktinget föreslår att kulturutskottet ber grundlagsutskottet om ett utlåtande om hur de språkliga rättigheterna tillgodoses, enligt regeringens språkberättelse.

Svenskans utveckling som förvaltningsspråk inom myndigheterna

Enligt justitieministeriets utredning 2023 motsvarar andelen svenskspråkiga inom statsförvaltningen endast 3,7 procent av de anställda vilket är lägre än andelen svenskspråkiga i hela landet (5,2 procent). Enligt nationalspråksstrategin (2021) har myndigheternas möjlighet att erbjuda service på svenska försvagats och det finns en risk för att svenska språket håller på att försvinna som förvaltningsspråk.

Folktinget föreslår följande utbildningspolitiska åtgärder för att öka andelen svenskkunniga tjänstemän inom statsförvaltningen:

Återinför det andra inhemska språket som obligatoriskt prov i studentexamen

Enligt Taina Juurakko-Paavolas utredning Vilka konsekvenser slopandet av det andra inhemska språket som obligatoriskt ämne i studentexamen har för språkkunskaperna i Finland (Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2024:14) väljer idag endast en tredjedel av de studerande att avlägga provet i svenska jämfört med situationen år 1997. Det här har lett till sämre kunskaper i svenska inom statsförvaltningen och domstolarna, vilket påverkar tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna för de svenskspråkiga.

För att stoppa den negativa utvecklingen behövs enligt Juurakko-Paavola framom punktinsatser ett systematiskt, långsiktigt och kontinuerligt utvecklingsarbete på de olika skolstadierna och arbetet bör inledas omedelbart.

Folktinget föreslår att det obligatoriska provet i det andra inhemska språket i studentexamen återinförs. Åtgärden bidrar till att på sikt stärka andelen svenskkunniga tjänstemän inom statsförvaltningen och utvidgar samtidigt landets alltmer krympande språkreserv.

Utöka B1-svenskan med en årsveckotimme

År 2016 tidigarelades B1-svenskan till årskurs 6 i finskspråkiga grundskolor så att två årsveckotimmar flyttades från årskurserna 7–9 till årskurs 6. Tidigareläggningen av svenskundervisningen till årskurs 6 förverkligades genom att tänja på timresursen så att 2 årsveckotimmar flyttades från årskurserna 7–9 till årskurs 6. Eftersom årsveckotimmarna inte utökades i timfördelningen blev undervisningstimmarna i åk 7–9 för få med en avbruten språkstig och trytande studiemotivation som följd. Från 1.8.2024 korrigerades saken delvis genom att B1-svenskan utökades med en årsveckotimme, vilket Folktinget anser vara en åtgärd i rätt riktning. I nationalspråksstrategin, betonas vikten av att barn och ungdomar inte ska utestängas från möjligheten att lära sig de båda nationalspråken, finska och svenska.

Folktinget föreslår att timfördelningen i B1-svenskan utökas med en årsveckotimme för årskurserna 7–9 för att uppnå samma nivå i årsveckotimmar i åk 7–9 som rådde före undervisningen i svenska tidigarelades till åk 6 år 2016.

Språkexamina över utmärkta kunskaper i svenska/finska som en del av högskoleexamen

I nationalspråksstrategin presenteras flera förslag på hur man kan förstärka användningen av svenskan inom den offentliga förvaltningen. Ett förslag var att göra språkexamen för utmärkta kunskaper i svenska och finska inom statsförvaltningen avgiftsfri, vilket har förverkligats under denna regeringsperiod. Ett annat förslag var att granska möjligheten att avlägga språkexamina som gäller utmärkta kunskaper i finska och svenska som en del av universitetsstudierna.

Att påvisa utmärkta kunskaper i samband med högskolestudier skulle sporra studeranden att under hela studiestigen fördjupa sina språkkunskaper i det andra inhemska språket. I regeringsprogrammet ingår en skrivelse om att granska möjligheten att avlägga en examen som visar utmärkta kunskaper i finska och svenska som en del av universitetsstudierna, men frågan har inte ännu avancerat.

Folktinget föreslår att en tvåspråkig högskoleexamen vid ett tvåspråkigt universitet bör ge behörighet som motsvarar utmärkta kunskaper i båda nationalspråken inom den offentliga sektorn. Helsingfors universitet erbjuder idag möjligheten för studerande vid en del av fakulteterna att avlägga en tvåspråkig magisterexamen men i nuläget godkänns den inte som intyg för utmärkta kunskaper i det andra inhemska språket inom den offentliga sektorn.

Integrationsutbildning på svenska

Enligt regeringsprogrammet ska 5–10 procent av invandrarna integreras på svenska. Nationalspråksstrategin betonar att utbudet av den svenskspråkiga integrationsutbildningen bör öka så att den utgör ett reellt alternativ för invandrare.

Den fria bildningens betydelse för integrationsutbildning på svenska har varit avgörande eftersom det tidigare varit utmanande att få lönsamhet i upphandlad integrationsutbildning på svenska. Om den fria bildningen fråntas sitt uppdrag att anordna integrationsutbildningar, så som det föreslås i den nya integrationslagen, kommer integrationsutbildningen på svenska att stå inför stora problem.

I framtiden skulle integrationsutbildningarna endast ordnas som arbetskraftspolitiska utbildningar trots att majoriteten av personer som integreras på svenska idag integreras via fria bildningen. Den fria bildningen bör ses som ett komplement till den arbetskraftspolitiska integrationsutbildningen.

Regeringen har reserverat 2,5 miljoner euro för utvecklingen av integrationsutbildningen inom fria bildningen under pågående regeringsperiod.

Om regeringspropositionen genomförs och stödet till fria bildningens integrationsutbildning avskaffas, uppstår en risk för att den upphandlade arbetskraftspolitiska integrationsutbildningen på svenska i framtiden endast sker online eller försvinner helt. Med tanke på att integrationsstödet till kommunerna samtidigt minskar med 30 miljoner, är utsikterna för integrationsutbildningen på svenska mycket svaga.

Folktinget anser att regeringens mål att 5–10 procent av invandrarna ska integreras på svenska haft en positiv effekt på utvecklingen av den svenskspråkiga integrationsstigen under de senaste åren. Eftersom den fria bildningen är av ytterst stor betydelse för den svenskspråkiga integrationsutbildningen föreslår Folktinget att möjligheten att delta i studier inom fria bildningen bör kvarstå för personer med integrationsplan. Avgörande är också att individen efter avslutad arbetskraftspolitisk integrationsutbildning kan delta i fria bildningens språk- och samhällsutbildningar.

Kontinuerlig finansiering för S2-utbildningshelheten vid Helsingfors universitet

Antalet studerande i lärokursen svenska som andra språk och litteratur samt antalet deltagare i provet i svenska som andra språk i studentskrivningarna ökar.

I dagsläget saknas en renodlad svenskspråkig utbildning av lärare som undervisar i S2-svenska. Hösten 2023 startade Helsingfors universitet, med extern finansiering, en utbildningshelhet för undervisning i svenska som andra språk. S2-helheten har bestått av sex valbara kurser (sammanlagt 30 sp) som riktats till både pedagogikstuderande och personer som vill fortbilda sig. Målet med utbildningen är att ge lärare fördjupad kunskap om undervisningen av barn med utländsk bakgrund och att främja integration på svenska.

Enligt uppgifter från Helsingfors universitet räcker den externa projektfinansieringen för S2-satsningen fram till slutet av augusti 2026. Under åren 2026–2030 har Helsingfors universitet planer på tre valbara kurser med tematiken svenska som andraspråk (sammanlagt 15 sp). Dessa ordnas i mån av möjlighet, dvs. om resurserna räcker efter att den obligatoriska undervisningen är säkerställd.

Folktinget ser det som ytterst viktigt att S2- utbildningshelheten för lärare som undervisar i S2-svenska fortsätter och får en kontinuerlig finansiering. Att slopa utbildningshelheten för lärare som kan undervisa i svenska som andra språk främjar inte integrationen på svenska och försätter den svenskspråkiga skolan i en sämre position än den finskspråkiga skolan.

Övriga förslag

Läromedel med liten spridning på svenska

Tillgången till lärresurser på svenska har under denna regeringsperiod förbättrats i och med ökade anslag för läromedel med liten spridning. Det finns dock fortfarande brister att åtgärda. Inom den grundläggande utbildningen saknas det fortfarande läromedel för till exempel konst- och färdighetsämnen, svenska som andra språk i åk 7–9 och de mindre religionerna.

Det råder en akut brist på svenskspråkiga läromedel inom andra stadiets yrkesutbildning. Utvalda delar av de gemensamma examensdelarna (35 kp av totalt 180 kp) har åtgärdats med hjälp av externt stöd. De yrkesinriktade examensdelarna har däremot inte åtgärdats, med undantag av några obligatoriska yrkesinriktade examensdelar inom några grundexamina där antalet ungdomsstuderande är relativt stort.

I gymnasieutbildningen saknas läromedel för till exempel lärokursen svenska som andraspråk och litteratur, modersmålsinriktad finska samt i de konst- och färdighetsämnen som ingår i studentproven från och med hösten 2029.

Det finns ämnen som helt saknar svenskspråkiga lärresurser, vilket beror på att det inte finns ett kommersiellt intresse att producera dem för små målgrupper. Samtidigt finns det ämnen som har flera serier att välja bland.

Situationen för de elever som har rätt till stöd för lärande och skolgång är allra svårast eftersom det råder stor brist på anpassat och differentierat material på svenska. Efterfrågan på dessa läromedel ökar samtidigt som förlaget Lärum, som utarbetar svenskspråkigt specialpedagogiskt material, är beroende av extern finansiering för sin verksamhet. Det råder också brist på läromaterial på finlandssvenskt teckenspråk.

Folktinget framhåller att svenskspråkiga elever som har rätt till stöd för lärande och skolgång bör ha tillgång till offentligt finansierade anpassade och differentierade läromedel på svenska.

Finansieringen av produktionen av läromedel på svenska med liten spridning behöver vara långsiktig för att kunna säkra en kontinuitet och i slutändan trygga lärandet på längre sikt för de svenskspråkiga eleverna och studerandena.

Folktinget föreslår en kontinuerlig finansiering, som sträcker sig över regeringsperioderna, för att trygga tillgången till läromedel på svenska. Folktinget föreslår vidare att undervisnings- och kulturministeriet utreder hur statliga anslag kan styras på ett sätt som uppmuntrar produktionen av lärresurser för de ämnen där lärresurser helt saknas. Tillgången till lärresurser är en jämlikhetsfråga både för elever/studerande och lärare.

Data separat för den svenskspråkiga utbildningen i nationella utredningar

När nationella utredningar inom utbildningssektorn görs, utreder och analyserar man inte separat läget för den svenskspråkiga utbildningen vilket gör det utmanande att prognostisera behovet av till exempel lärare inom olika ämnen, på olika utbildningsnivåer och i olika regioner. För att kunna göra prognoser om det framtida lärarbehovet och säkra tillgången till behöriga lärare på svenska behövs en samlad bild över nuläget.

Folktinget fäster kulturutskottets uppmärksamhet vid behovet av att när nationella utredningar inom utbildningssektorn görs bör det gå att hämta data separat för den svenskspråkiga utbildningen.

Kommentarer om det finlandssvenska teckenspråket

Språkberättelsen noterar väl det finlandssvenska teckenspråkets situation och utmaningar det möter. Dock framkommer det inte alltid i berättelsen tydligt vilket teckenspråk som avses, till exempelvis i kapitlet gällande småbarnspedagogiken och barnens rätt att lära sig eget språk.

Folktinget efterlyser tydlighet i styrdokument och rapporter om vilket teckenspråk som avses, så att finlandssvenskt teckenspråk inte osynliggörs.

Helsingfors, den 24 februari 2026

SVENSKA FINLANDS FOLKTING

Christina Gestrin
folktingssekreterare

Camilla Grundström
biträdande folktingssekreterare